

Innst. S. nr. 245

(2003-2004)

Innstilling til Stortinget fra finanskomiteen

Dokument nr. 8:51 (2003-2004)

Innstilling fra finanskomiteen om forslag fra stortingsrepresentantene Øystein Djupedal, Heidi Grande Røys og Audun Lysbakken om tiltak mot arbeidsledighet

Til Stortinget

SAMMENDRAG

Bakgrunn

Arbeidskraften er vårt samfunns viktigste ressurs. Den representerer 80 pst. av landets formue, og er grunnlaget for velferd, identitet, utvikling og fordeling. Arbeid er for de fleste selve nøkkelen til et meningsfylt liv. Det å ha et arbeid er derfor uendelig viktig for den enkelte av oss, men også for å skape gode samfunn. Arbeidsledighet er en ulykke, både for den enkelte og for samfunnet. Det er også en enorm sløsing med samfunnets viktigste ressurs, og er dermed den største trusselen mot velferdsstaten. Dette er bakgrunnen for at forslagsstillerne ønsker å anviser hvordan vi kan få flere hender i arbeid, gjennom tiltak som for samfunnet og den enkelte gir en vinn/vinn-situasjon: Kombinasjonen av å løse uløste oppgaver med ledige hender, og det å gi mennesker meningsfylte liv.

I St.prp. nr. 34 (2003-2004) om nysaldering av statsbudsjettet medregnet folketrygden 2003, kom det fram at det hadde vært et overforbruk på dagpenger på ca. 3 mrd. kroner ifjor. Samfunnet hadde med andre ord brukt 3 mrd. kroner utover det budsjetterte på å støtte passivitet, i stedet for å bruke dem på tiltak for å skape arbeid. Sosialistisk Venstreparti la våren 2003 (i Dokument nr. 8:78 (2002-2003)) frem tiltak som hadde skapt 20 000 nye arbeidsplasser med den samme førstehåndskostnad for statskassen. Men i motsetning til dagpenger, hadde disse tiltakene skapt aktivitet, verdiskaping og skatteinntekter. Regjeringens passivitet er en trussel mot verdiskaping. Med en arbeidsledighet som ligger stabilt på rundt 100 000, er det nødvendig

med ekstraordinære tiltak for å unngå at ledigheten biter seg fast på et uakseptabelt høyt nivå, og for å hindre fortsatt sløsing med landets viktigste ressurs.

Kronekursen er helt sentral for lønnsomheten i konkurranseutsatt næringsliv. En pengepolitikk med enøyd fokus på inflasjonen har gitt store utslag i rentenivå og valutakurs. På lang sikt vil dette være en alvorlig trussel mot konkurranseutsatt sektor. Høy rente gjennom 2001 og 2002 var en sentral del av forklaringen på styrkelsen av kronekursen. Dette skapte store problemer for konkurranseutsatt næringsliv, og var en av de viktigste bidragsyterne til den økte arbeidsledigheten gjennom 2002 og 2003. Kraftig redusert rente var helt nødvendig for å rette opp problemene som denne aggressive pengepolitikken skapte.

Krona er nå nær bunnrekord mot euro. Men med på lasset fikk vi en kraftig stimulan til økt lånefinansiert privat forbruk. Lav rente betyr romsligere økonomi for alle med lån, og det gjør nye lån billigere. Forskjellen på 7 pst. og 2 pst. rente betyr titusener av kroner for folk med relativt ferske boliglån.

Rentenivået er i løpet av kort tid brukt kraftig først for å stramme inn, og deretter for å få opp aktiviteten i norsk økonomi.

Det er ikke likegyldig hvordan man stimulerer økonomien. Ulike tiltak har ulik effekt. Pengepolitikken (renteendringer) virker primært på to måter:

1. Gjennom å gjøre norsk krone mindre verdt i forhold til resten av verden.
2. Gjennom å gjøre det billigere for nordmenn å låne penger.

Finanspolitikken kan i større grad tilpasses ulike behov i ulike sektorer av økonomien. Redusert rente gir kostnadsbesparelser i økonomien som kan finansiere tiltak overfor de sektorer og deler av landet som sliter hardest. Norge trenger en økonomisk politikk der det er større grad av balanse mellom de ulike virkemidlene vi rår over. Med en mer aktiv finanspolitikk trenger vi

ikke benytte like ekstreme virkemidler i pengepolitikken, slik at vi i sum kommer bedre ut.

Dette handler om flere ting enn bekjempelse av arbeidsledighet. Finanspolitikkenes abdisering i forhold til konjunkturstabilisering, betyr at det i stor grad er konkurranseutsatt sektor som blir stabilisator i økonomien. Dette er neppe fornuftig politikk verken på kort eller lang sikt. Det betyr kraftig nedbygging av konkurranseutsatt næringsliv i dårlige tider, mens det først og fremst er det private forbruket som lar seg stimulere på kort sikt. Resultatet vil bli en uønsket nedbygging av eksportbedrifter, samtidig som det ikke finnes rom i økonomien til en utvikling av offentlige velferdstjenester.

Ut fra dette perspektivet handler kampen mot arbeidsledighet like mye om næringspolitikk. Hva skal vi leve av i Norge i framtida? Politikernes del av svaret på dette er å legge til rette for fornuftig verdiskapning på områder der vi er eller kan bli best - kunnskapsbasert produksjon der avanserte prosesser gir høy verdiskapning pr. arbeidstime, sjølsagt innenfor en bærekraftig ramme.

Tiltakene som trekkes fram i dette forslaget oppfyller til sammen disse kravene. Effektive og offensive tiltak mot ledighet, hindrer sløsing med ressurser på kort sikt, samtidig som de legger til rette for lønnsom verdiskapning på sikt. Økt fokus på finanspolitikken gjør ekstreme renteutslag mindre nødvendig.

Stabilt høy ledighet er uakseptabelt

Ved utgangen av februar 2004 var det 96 875 helt ledige personer i Norge. I tillegg var 21 094 på tiltak, og 45 670 var undersysselsatt. Til sammen betyr det at 163 639 personer ikke har en tilfredsstillende tilknytning til arbeidsmarkedet, ifølge tall fra Aetat. I tillegg var 80 959 registrert som yrkeshemmede. Totalt utgjør dette en betydelig arbeidskraftreserve, som i stedet for å bidra positivt gjennom arbeidsinnsats, koster samfunnet mye penger.

Det er i dokumentet redegjort nærmere for ledighets-situasjonen.

Tiltak

1. Kombinere uløste oppgaver med ledige hender

Det finnes en lang rekke viktige utfordringer i det norske samfunnet som ikke blir løst. Mange av de ledige har den kompetansen som skal til for å løse disse oppgavene. Her skisseres det hvordan ledige hender kan kombineres med uløste oppgaver i samfunnet, og dette synliggjør samtidig hvilken sløsing det er å la folk gå ledige.

Dette er tiltak som kan settes i verk raskt, med umiddelbar effekt på arbeidsledigheten. Det redegjøres i dokumentet for følgende tiltak:

- Forsert utbygging av skolebygg og sosial boligbygging
- Økt satsing på rassikring
- Stimulering av enøk og fornybar energi
- Opprydding av forurensa grunn og havbunn
- Styrking av skolen

2. Framtidsrettet kunnskapsøkonomi

Bekjempelse av arbeidsledighet på lang sikt handler om å gjøre grep som legger til rette for økt produktivitet innenfor en bærekraftig ramme.

Teknologisk utvikling rettet mot framtidens produkter og markeder må være en bærebjelke i norsk næringspolitikk. Det vises til dokumentet for omtale av følgende områder:

- Satsing på forskning, teknologi- og kompetanseutvikling som skal gi grunnlag for lønnsomme bedrifter i Norge på sikt
- Satsing på utvikling av nye fornybare energikilder, teknologi for utnyttelse av hydrogen som energikilde og bedre utnyttelse av petroleumsressursene
- Kunnskapsøkonomi basert på FoU
- Økt utvinningsgrad i Nordsjøen
- Miljøvennlig jernbane for framtida
- Verdensledende på solenergi
- Miljøledende prosessindustri
- Innovasjonsordning for ungdom

3. Grupper som trenger spesiell bistand for å komme inn på arbeidsmarkedet

Noen trenger spesiell bistand og kompetanseheving for å komme inn på arbeidsmarkedet. Aetat er et sentralt virkemiddel for å sikre dette. Aetat må være tilgjengelig, oppdatert og operativ med ressurser og kompetanse til å oppmuntre, veilede og skreddersy tilbud og formidling. Etaten må rustes opp og bemannes i tråd med sine oppgaver, og være et optimalt apparat til å realisere et mer inkluderende arbeidsliv. Da vil presset på folketrygden minke, og det blir mulig å opprettholde og forbedre sikkerhetsnettet for den som trenger det.

Det er en overrepresentasjon av innvandrere blant arbeidsledige. Det er behov for økt aktivitet i forhold til denne gruppen, med sikte på integrering i arbeidslivet og kompetanseheving.

Antall uføretrygdete har passert 300 000 personer. En betydelig andel av disse kunne bidratt i arbeidslivet dersom arbeidsgiver og det offentlige i samarbeid hadde gått inn for å finne løsninger. Uføretrygd brukes i stor grad til å strømlinjeforme arbeidslivet gjennom å sortere ut arbeidstakere som har problemer i en eller annen form, i stedet for å bidra til å få folk tilbake i jobb.

Antall yrkeshemmede utenfor arbeidslivet har økt med 20 000 fra 2002 til 2003. Regelverksendringer i 2004 gjør at Aetat skal tidligere inn i sykepenge- og rehabiliteringsperiodene for å vurdere yrkesmessig atfering. Antall yrkeshemmede registrert hos etaten vil stige kraftig i år som en følge av dette. Foreløpige estimat tyder på at Aetat vil få 13 000 nye atferingssaker. For å gi disse en reell yrkesmessig atfering, må det tilføres midler til markert økt bemanning og et økt antall tiltaksplasser.

I tillegg må man også satse på å få flere langtidsledige tilbake i arbeid, gjennom tiltak, yrkesmessig atfering og via andre egnede virkemidler. For å få disse gruppene i jobb eller faktisk tilbake i arbeidslivet, må

det settes inn tiltak i form av kompetanseheving og tilrettelegging av tiltak. Det krever styrking av Aetat. Det må legges vekt på kvaliteten på tiltakene og oppfølging av tiltaksdeltakerne. Aetat må gis mulighet til å yte kvalitativt god bistand, for på den måten å sikre varig overgang til arbeid.

Forslag

Det fremmes i dokumentet følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen, med utgangspunkt i Dokument nr. 8:51 (2003-2004), fremme forslag om tiltak for å bekjempe arbeidsledighet i Revidert nasjonalbudsjett 2004."

KOMITEENS MERKNADER

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Ranveig Frøiland, Svein Roald Hansen, Tore Nordtun, Torstein Rudihagen og Hill-Marta Solberg, fra Høyre, Svein Flåtten, Torbjørn Hansen, Heidi Larssen og Jan Tore Sanner, fra Fremskrittspartiet, Gjermund Hagesæter, lederen Siv Jensen og Per Erik Monsen, fra Sosialistisk Venstreparti, Øystein Djupedal, Audun Bjørlo Lysbakken og Heidi Grande Røys, fra Kristelig Folke-

parti, Ingebrigt S. Sørfonn og Bjørg Tørresdal, fra Senterpartiet, Morten Lund, fra Venstre, May Britt Vihovde, og fra Kystpartiet, Steinar Bastesen, viser til at dokumentet 24. mars 2004 ble sendt til finansminister Per-Kristian Foss til uttalelse. Svaret fra finansministeren 31. mars 2004 er vedlagt denne innstillingen.

Komiteen viser til omtale og merknader til sysselsettingspolitikken i Budsjett-innst. S. II (2003-2004), jf. St.meld. nr. 2 (2003-2004) Revidert nasjonalbudsjett 2004.

Komiteen viser til at omtalen og merknadene i Budsjett-innst. S. II (2003-2004) er konkretisert med forslag under de aktuelle kapitler og poster i Innst. S. nr. 250 (2003-2004), jf. St.prp. nr. 63 (2003-2004) Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet medregnet folketrygden for 2004.

KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen viser til dokumentet og det som står foran, og råar Stortinget til å gjøre slikt

vedtak:

Dokument nr. 8:51 (2003-2004) - forslag fra stortingsrepresentantene Øystein Djupedal, Heidi Grande Røys og Audun Lysbakken om tiltak mot arbeidsledighet - vedlegges protokollen.

Oslo, i finanskomiteen, den 8. juni 2004

Siv Jensen
leder

Torstein Rudihagen
ordfører

Vedlegg

Brev fra Finansdepartementet v/finansministeren til finanskomiteen, datert 31. mars 2004

Finanskomiteens behandling av Dokument nr 8:51 (2003-2004) Privat forslag fra stortingsrepresentantene Øystein Djupedal, Heidi Grande Røys og Audun Lysbakken om tiltak mot arbeidsledighet

Det vises til brev fra finanskomiteen av 24. mars 2004 om komiteens behandling av Dokument 8:51 (2003-2004) fra stortingsrepresentantene Øystein Djupedal, Heidi Grande Røys og Audun Lysbakken om tiltak mot arbeidsledighet. Jeg gis i brevet anledning til å komme med innspill til finanskomiteens behandling av saken. Jeg gir i dette brevet tilbakemelding om saken.

Stortingsrepresentantene Øystein Djupedal, Heidi Grande Røys og Audun Lysbakken foreslår følgende i Dokument 8:51:

"Stortinget ber Regjeringen, med utgangspunkt i dette forslaget, fremme forslag om tiltak for å bekjempe arbeidsledighet i Revidert nasjonalbudsjett 2004."

Budsjettet for 2004 legger til rette for at den positive utviklingen vi har sett i rente og kronekurs kan videreføres. Sammen med moderate lønnsoppgjør er dette det beste og mest virkningsfulle bidrag som kan gis til å styrke arbeidsplasser og verdiskaping.

Gjennom 2002 ble det klart at vekstutsiktene for norsk økonomi var betydelig svekket, og arbeidsledigheten økte. En forverring av den kostnadsmessige konkurranseevnen sammen med en internasjonal lavkonjunktur førte til svak utvikling i eksporten av tradisjonelle varer og tap av markedsandeler både hjemme og ute. Fall i investeringene bidro også til å trekke veksten i samlet etterspørsel ned. Samtidig var rentenivået høyt og kronen sterk. Det var følgelig rom for betydelige lettelser i pengepolitikken. Budsjettpolitikken de siste årene ble lagt opp for å understøtte dette. Denne strategien har gitt resultater. Renten er redusert, styrkingen av kronekursen gjennom 2002 er langt på vei reversert, og utsiktene for den konkurranseutsatte delen av næringslivet er vesentlig bedret.

Aktiviteten i fastlandsøkonomien har tatt seg opp. Lave renter gir stimulanter til husholdningenes etterspørsel og etter hvert også til økt sysselsetting og investeringer i bedriftene. De siste stemningsindikatorer tyder på at både husholdningene og bedriftene nå ser mer optimistisk på den økonomiske situasjonen fremover. Høyere vekst gir også lavere ledighet, selv om det erfaringsmessig tar litt tid før ledigheten faller. Etter en nedgang fra slutten av 2002 og gjennom første halvår 2003, økte sysselsettingen gjennom andre halvår i fjor. Arbeidsledigheten nådd en topp i fjor sommer, og utgjorde da 4,7 pst. av arbeidsstyrken målt ved Statistisk sentralbyrås arbeidskraftsundersøkelse. Etter dette har ledigheten avtatt svakt, og ligger nå på 4,4 pst. Både Statistisk sentralbyrå og Norges Bank anslår fall i ledigheten gjennom inneværende år og neste år.

Vekstutsiktene for norsk økonomi er gode, og anslag fra blant annet Statistisk sentralbyrå og Norges Bank peker i retning av sterk vekst i norsk økonomi gjennom inneværende år og inn i neste år. Ytterligere stimulanter fra budsjettpolitikken i en slik situasjon kan føre til forventninger om en innstramming i pengepolitikken, slik at kronen igjen styrker seg. Selv om svekkelsen av kronen har bedret situasjonen for konkurranseutsatt sektor, er lønnskostnadene i Norge klart høyere enn hos våre handelspartnere. En ny styrking av kronekursen vil svekke konkurranseevnen og kunne bidra til fall i industrisysselsettingen.

Hensynet til konjunktursituasjonen tilsier altså at det må vise tilbakeholdenhet i budsjettpolitikken. Det er derfor viktig at ulike prosjekter prioriteres innenfor gjeldende rammer.

Regjeringen følger den økonomiske utviklingen nøye, og vil komme tilbake med en grundig vurdering av utfordringene og utsiktene for norsk økonomi i Revidert nasjonalbudsjett 2004.